INDEX

LECTIONVM

QVAE

AVSPICIIS REGIS AVGVSTISSIMI

GVILELMI SECVNDI

IMPERATORIS GERMANICI

IN

VNIVERSITATE LITTERARIA

FRIDERICA GVILELMA

PER SEMESTRE HIBERNVM

A D. XVI. M. OCTOBRIS A. MDCCCXCVI 1896/97
AD D. XV. M. MARTII A. MDCCCXCVII

HABEBVNTVR.

Vahlen
De deliciis orationis catullianae

BEROLINI
IMPRESSIT GVSTAVVS SCHADE (OTTO FRANCKE).

1896–97

VNIVERSITATIS LITTERARIAE

FRIDERICAE GVILELMAE

RECTOR ET SENATVS.

De deliciis quibusdam orationis Catullianae agere propositum est, eo consilio ut si fieri possit enumerationis lectionum academicarum ieiunae aequabilitati nonnihil admisceatur iucunditatis et si qui ad haec studia se dare cupiunt ii habeant quo huius poetae nativam venustatem degustare possint. Catullus enim in hoc libello quem Cornelio Nepoti inscripsit in versibus versuumque particulis variisque dicendi flosculis iterandis ac frequentandis mirum quantum sibi placuit, longe in ea re discedens ab Horatii severa elegantia, qui quamquam non omnia in hoc genere cavit, quod quidam praeclari viri opinati nonnulla ab eo abiudicarunt quae certum est eum scripsisse, tamen hanc licentiam sibi nisi perangustis finibus non permisit. Catulli carmina, tanti moduli corpusculum quod vix tertiam partem ambitus Horatiani complectatur, quanto opere versus verbaque bis terve ac saepius posita ferant quis nescit? Atque ut mittamus versuum intercalarium suis intervallis redeuntium ornamenta in Parcarum cantu carminis LXIV et in utroque hymenaeo (LXI et LXII), vel ea quae ad intercalarium normam propius accedunt, in priore hymenaeo *quis huic deo Compararier ausit* 64. 69. 74; *viden (ut) faces Splendidas (aureas) quatiunt comas* 77. 98; *prodeas nova nupta* 95. 96. 100. 110. 120; *concubine nuces da* 135. 140, et in altero *Hespere, qui caelo fertur crudelior (lucet iucundior) ignis* 20. 26, quamquam ad horum carminum naturam facta sunt, tamen huius poetae studio quid maxime probatum fuerit patefaciunt. Sed sunt alia ab hoc genere carmina diversa, quae eandem iteratorum versuum consuetudinem aliis illam quidem rationibus nixam prae se ferunt. Velut carmine LVII cum hic versus primus sit *Pulchre convenit improbis cinaedis* idemque extremus, hoc poeta fateri videtur quod principio posuit comprobatum videlicet esse iis quae medium carmen exsequitur. Simile consilium aperit exiguum quamvis carmen LII

Quid est, Catulle? quid moraris emori?
sella in curuli struma Nonius sedet,

1*

per consulatum peierat Vatinius:
quid est, Catulle? quid moraris emori?

cuius quae est sententia, eam Euripides his versibus sanissimis (qui quidem nobis videntur, nam plerique emendandi cupidi depravant) expressit (293 N. II)

θνῄσκοιμ' ἄν· οὐ γὰρ ἄξιον λεύσσειν φάος
κακοὺς ὁρῶντας ἐκδίκως τιμωμένους.

Quodsi praeterea respicimus ad eum modum composita c. XXXVI 1. 20 *Annales Volusi cacata charta,* c. XVI 1. 14 *Pedicabo ego vos et irrumabo,* in quo ipso accedunt et haec v. 4 *quod sunt molliculi parum pudicum,* et 8 *si sint molliculi ac parum pudici,* non fortuitum sed studiose quaesitum et adamatum poetae artificium agnoscimus. Non longe distat c. LVI 1 *O rem ridiculam Cato et iocosam* et 4 *res est ridicula et nimis iocosa.* Sed speciosius etiam hoc genus expolitum apparet in c. XXIX, cum primum his

1 *Quis hoc potest videre, quis potest pati*
2 *nisi impudicus et vorax et aleo — —*
9 *cinaede Romule, haec videbis et feres?*
10 *es impudicus et vorax et aleo*

quasi concludendi formula cogere videatur legentem ut assentiat, deinde alterius partis sententiam

11 *eone nomine, imperator unice,*
fuisti in ultima occidentis insula — —
23 *eone nomine orbis, o piissimi*
socer generque, perdidistis omnia?

hoc circuitu firmiter complectatur et vehementius quos voluit carpat. Non omittimus c. VIII 3 *fulsere quondam candidi tibi soles,* 8 *fulsere vere candidi tibi soles:* quippe repetito versu poeta et colligit superiora et confirmat et sibi transitum parat ad contrariae condicionis miseriam describendam; dein in altera parte cum haec se excipiant v. 11 *obstinata mente perfer, obdura;* 12 *iam Catullus obdurat;* 19 *at tu, Catulle, destinatus obdura,* facile sentitur quae vis adhortationi sui accrescat bis terve repetito illo *Catullus obdurat* et *Catulle obdura.* Difficile est ire per singula; quae enim universe eadem species est, ea pro cuiusvis carminis consilio ac sensu multis modis variatur. Itaque haec ponimus breviter, quorum quid proprium sit in communi ludentis poetae amore ultro percipitur. c. VII 2 *sint satis superque;* 10 *satis et super Catullo.* XIII 1 *Cenabis bene, mi Fabulle;* 7 *cenabis bene*; LXXXVIII 1. 3; XLII 11. 12. 19. 20. 24; XLIV 1. 5; XLV 8. 17 *hoc ut dixit, Amor, sinistra ut ante;* XLIX 5. 6 *pessimus omnium poeta, Tanto pessimus omnium poeta.* XCII 2 *Lesbia me dispeream nisi amat;* 4 *verum dispeream nisi amo.* CIII 2 *esto quamvis saevus et indomitus;* 4 *leno esse atque idem saevus et indomitus.* Atque eandem orationem in eodem carmine bis ponere tam non aversatur Catullus, ut etiam nullo certo consilio, quae commode formata erant, ubi eorum occasio redit, teneat nec mutare cupiat aut curet, velut in c. LXIV 208 dicit de Theseo *dimisit pectore cuncta Quae mandata prius constanti mente tenebat,*

eadem v. 238 *haec mandata prius constanti mente tenentem Thesea . . liquere;* et quibus versibus fratrem sibi indigna morte ademptum lamentatus est c. LXVIII v. 20 *o misero frater adempte mihi* cet. paene iisdem eundem gemit in eodem carmine (neque enim desiimus putare esse idem) v. 92 *hei misero frater adempte mihi* et reliquis. Conf. c. CI 6. Et haec de iisdem carminibus et quae in iis recurrunt. Aliud genus est eorum quibus ex altero versum repetitum illud in memoriam revocare legentibus iubet; itaque *passer deliciae meae puellae* in tertio relegat nos ad secundi v. 1 *Passer deliciae meae puellae;* et quae vocatur c. VIII 5 *amata nobis quantum amabitur nulla* non alia est quam quae in c. XXXVII, 12 dicitur *amata tantum quantum amabitur nulla*; cf. LXXXVII 1; ac *decoctoris amica Formiani* est et in c. XLIII 5 et in c. XLI 4; Furius autem *cui neque servus est neque arca* in c. XXIII, 1 eodem modo sed cumulate deridetur c. XXIV, 5 *isti cui neque servus est neque arca;* 8 *sed bello huic neque servus est neque arca;* 10 *nec servum tamen ille habet neque arcam.*

Sed hinc iam vela pandimus et in altum evehimur ut quotiens quotque modis Catullus in diversissimis carminibus quasi nihil agens, licet suadente hic illic versus forma, in eosdem dicendi mores rationesque relapsus sit exemplis positis ostendamus.

I 1 *Cui dono lepidum novum libellum?*
Corneli tibi: namque tu solebas —
C 5 *cui faveam potius? Caeli, tibi: nam tua nobis —*

VI 15 *quidquid habes boni malique*
XV 10 *infesto pueris bonis malisque*

X 4 *non sane inlepidum neque invenustum*
XXXVI 17 *si non inlepidum neque invenustumst*

XII 2 *non belle uteris in ioco atque vino*
L 6 *reddens mutua per iocum atque vinum*

III 1 *Lugete o Veneres Cupidinesque*
XIII 12 *donarunt Veneres Cupidinesque.* Cf. XXXVI 3.

XV 5 *conserves puerum mihi pudice,*
non dico a populo —
XVI 10 *quod pruriat incitare possint,*
non dico pueris —

XXIII 15 *quare non tibi sit bene ac beate?*
XIV 10 *non est mi male, sed bene ac beate.* Cf. XXXVII 14.

XIV 6 *isti di mala multa dent clienti*
XXVIII 14 *at vobis mala multa di deaeque Dent*

XII 17 *ut Veranniolum meum et Fabullum*
XLVII 3 *vos Veranniolo meo et Fabullo*

XV 14 *quod si te mala mens furorque vecors*
XL 1 *quaenam te mala mens, miselle Ravide*

L 7 *tuo lepore Incensus, Licini, facetiisque*

XII 8 *est enim leporum Disertus puer ac facetiarum*, ubi nobis prave cum Passeratio *differtus* edi videtur.

XXIII 7 *nec mirum: bene nam valetis*

LVII 3 *nec mirum;*

LXII 14 *nec mirum, penitus quae tota mente laborant;* nec *nimirum* de Schwabii coniectura quid praestet satis apparet.

LXIX 7 *neque mirum: nam mala valdest —*

XLIX 1 *disertissime Romuli nepotum*

LVIII 5 *magnanimos Remi nepotes*

LXI 139 *miser ah miser* LXIII 61 *miser ah miser*

LXII 8 *sic certest: viden ut —* LXXX 7 *sic certe est: clamant*

LXVIII 46 *et facite haec charta loquatur anus*

LXXVII 10 *et qui sis fama loquetur anus*

LXXVII 9 *verum id non impune feres: nam te —*

XCIX 3 *verum id non impune tuli: namque —*

LXIX 8 *bestia nec quicum bella puella cubet*

LXXVIII 4 *cum puero ut bello bella puella cubet.* Cf. *bellus homo* et *homo bellus* LXXXI 2, XXIV 7, LXXVIII 3.

LXXIX 1 *Lesbius est pulcher: quidni? quem —*

LXXXIX 1 *Gellius est tenuis: quidni? cui —*

XCIX 10 *tamquam commictae spurca saliva lupae*

LXXVII 8 *savia comminxit spurca saliva tua.*

Praeteriimus in hoc recensu nonnulla, quae recte fortasse addi poterant; quae licet plane comparia non sint, tamen pro eiusdem officinae opera probant: talia dicimus *imperator unice* XXIX 11 et *unice imperator* LIV 7; *unanimis sodalibus* XXX 1 et *fratres unanimos* IX 4; *te suis tremulus parens Invocat* LXI 51 et *tremuli tolle parentis onus* LXVIII 142; cf. XVII 13; *qua lubet, ut lubet* XV 11; *qua lubet esse notus* XL 6; *ludite ut lubet* LXI 211; *ludere hanc sinit ut lubet* XVII 17, et saepius;

ventos irrita ferre ac nebulas aerias sinis XXX 8
irrita ventosae linquens promissa procellae LXIV 59
quae cuncta aerii discerpunt irrita venti LXIV 142

curis hominum qui gaudia misces LXIV 95
quae dulcem curis miscet amaritiem LXVIII 18;

quaeque duo ponit similia c. LXI 206 *ille pulveris Africi siderumque micantium subducat numerum*, eadem eodem ordine sed elegantius etiam et plenius expolita habet c. VII 3 sqq.

His igitur quae collegimus satis superque opinamur demonstratum est, quam late patuerit hoc quod esse proprium ingenii Catulliani dicimus. Sed restant quaedam

quae seorsum ponimus, quippe non indigna quae curiosius expendantur, primum haec quae in temporum notatione ludibunda manu iacit poeta.

XXI 2 *non harum modo sed quot aut fuerunt*
aut sunt aut aliis erunt in annis
XXIV 3 *non horum modo sed quot aut fuerunt*
aut posthac aliis erunt in annis
XLIX 3 *quot sunt quotque fuere, Marce Tulli,*
quotque post aliis erunt in annis:

quanto simplicius Cicero ipse (post red. ad pop. 7, 16) *Pompeius vir omnium qui sunt, fuerunt, erunt . . princeps.* Nec vulgares sunt et illae temporis notandi formae LXI 137 *sordebant tibi vilicae hodie atque heri;* LXVIII 82 *quam veniens una atque altera rursus hiems,* quae quidem hoc commune habent ut certis positis infinitam quandam temporis diuturnitatem indicent; denique LXVIII 152

ne vestrum scabra tangat robigine nomen
*haec atque illa dies atque alia atque alia**).

His reputatis et maxime extremo horum exemplo studiosius considerato videbamur nobis, nisi quid nos fallax species elusit, versui carminis LXIV non recte tradito multisque emendandi conaminibus temptato veram si dis placet medelam afferre posse. Suspicabamur enim Catullum narrationem ab Argo navi repetitam, quae Minervae ope exstructa prima omnium mare navigare ausa sit, in hunc modum persecutum esse.

quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
tortaque remigio spumis incanduit unda,
emersere feri candenti e gurgite vultus
aequoreae monstrum Nereides admirantes.
ILLA ALIA ATQVE ALIA *viderunt luce marinas*
mortales oculis nudato corpore nymphas
nutricum tenus exstantes e gurgite cano.
tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
tum Thetis humanos non despexit hymenaeos.

In controversia est v. 16, cuius ab expendenda scriptura prodita proficiscimur: nam quid sententia poposcerit aut necessarium fuerit dici ex ipsa petitis rationibus demonstrari non potest; quid potuerit dici et rei consentaneum fuerit nisi accurate explorata testium memoria definiri nequit. Quorum plerique cum codice Sangermanensi tradunt *illa atque alia viderunt***), quae forma, ne de corruptela dubites, manca est ut oratione et sententia ita versiculi mensura. Contra ea in uno libro Oxoniensi apparuit scriptura *illa alia viderunt*, quae et ipsa orationem mutilam exhibet nec metro nec

---

*) Cf. Apuleius Metam. IX 7 *hoc et illud et aliud et rursus aliud demonstrat digito.*

**) *videre* habent Schwabii libri optimi, sed quia hoc ad nostram causam non pertinet, *viderunt* posuimus, id quod requiritur et pridem correctum est.

sensu satisfacientem, sed tamen ita comparata est, ut si eam coniunxeris cum Sangermanensis codicis testimonio pariter versus et orationis integritati consultum videatur, *illa alia atque alia viderunt.* Quodsi paulisper statuimus hanc primitivam fuisse scripturam, non ita difficile intelligitur, quo modo in contrarias partes aberrare librariorum incuria potuerit, qui aut *illa alia viderunt,* omissis propter repetitum *alia* verbis *atque alia,* exararunt, aut *illa atque alia viderunt,* intercepta non minus proclivi errore inter *illa* et *atque* priore voce *alia.* Quam duplicem peccandi viam, si tanti est, hoc fere modo licet oculis proponere:

illa [alia] atque alia viderunt
illa alia [atque alia] viderunt.

Atque haec quam iniimus emendandi rationem ingenio nihil debet, sed quae duobus potissimis scripturae testibus accepta ferîmus in unum conflantes plenam ex manca tam versus formam quam sententiam effecimus, ita quidem ut quae hoc modo nata est orationis integritas compari Catulliani sermonis exemplo nitatur et illa quam diximus consuetudine adiuvetur qua in eosdem similesve loquendi modos etiam atque etiam relabi consueverit. Unum restat, quod disceptari oporteat longe gravissimum: nam de corrigendi lenitate concedent fortasse docti, de sententia pugnabunt et acrius contra tendent. Qui enim adhuc huic versui opem ferre conati sunt, id egerunt ut *illa lux* tamquam quaedam singularis oratione quam maxime extolleretur, qua luce Argo cursum auspicante cum Nereides ex aequore emergerent accidisse dicitur ut nymphae nudato corpore exstantes mortalium oculis conspicerentur. Ex hoc enim studio partae sunt scripturae, ut potissimas quidem afferamus, *illa, si qua alia, viderunt luce* Lachmanni; *illac haudque alia* Schwabii; *illa ut non alia* Rudolphi Helmii nostri. A quibus nos discedimus ita nobiscum reputantes, si haec fuit Catulli sententia, nihil promptius fuisse quam quod erat simplicissimum ponere, *illa, non alia viderunt luce,* quemadmodum Livius locutus est (XXIX 24, 11) *illo, non alio duce credebant finire se militiam ignominiosam posse,* vel *illa, nulla alia,* id quod Bernhardi Schmidtii opinationi debetur. Sed ut horum neutrum facili opera restitui potest, ita, etiamsi possit, mirum tamen videretur necesse esset, quoniam eius rei causa non apparet, quod non solum affirmatur hoc illo die evenisse sed simul idem de quovis alio denegatur. Poterat quidem certe si quid sentimus narratio ista ita commode procedere, 'simul ac secuit Argo maris fluctus, Nereides admiranti vultu ex aequore emerserunt: illo die contigit ut mortalium oculi marinas nymphas nudato corpore exstantes spectarent.' Ut *ἤματι κείνῳ,* non plus, posuit Apollonius Argonauticorum primo 547

πάντες δ' οὐρανόθεν λεῦσσον θεοὶ ἤματι κείνῳ
νῆα καὶ ἡμιθέων ἀνδρῶν μένος, οἳ τότ' ἄριστοι
πόντον ἐπιπλώεσκον· ἐπ' ἀκροτάτῃσι δὲ νύμφαι
Πηλιάδες κορυφῇσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι
ἔργον Ἀθηναίης Τριτωνίδος ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
ἥρωας χείρεσσιν ἐπικραδάοντες ἐρετμά,

sed is quidem in ea narratione qua Argo eunte deorum nympharumque admirationem depingit, non in ea, quam Catullus iis versibus exsequitur qui nobis sunt in manibus; ne quis illa non magis vulgatae opinioni quam nostris rationibus adversari credat. Non secus est in iis quae ex hymno Isiaco a G. Kaibelio egregia arte tractato (Epigr. Graec. p. 439) ad Catullum R. Ellisius adhibuit

πράτα δ' ἐνὶ σέλματι δούρων
κολπωτὰν ὀθόναισι θοὰν τρόπιν ἰθύνεσκον,
οἶδμα καθιππεύοισα, δαμαζομένας δὲ θαλάσσας
ὠκυπόροις ἐλάταις ἑλικὰν ἔστασε χορείαν
Δωρίδος εὐλοχία· περιπάλλετο δ' ἐν φρεσὶ θάμβος
εἰρεσίαν ἀδάητον ἔτ' ὄθμασι παπταινοίσαις.

Haec enim quibus Doridis natas chori instar obstupefactas navem primam aequora decurrentem circumstetisse traditur, quamquam facile damus bonam partem memoriae carminis Catulliani accepta ferri, tamen non magis quam versus Apollonii id momentum narrationis Catullianae attingunt, in quo nos haeremus ambigui. Immo hoc proprium est Catulli, quod cum referret nympharum admirationem navis divinae, non substitit in ea, sed hoc addidit, quod cum sui carminis argumento intime coniunctum est, tum factum esse, ut nudas nymphas marinas Argonautarum oculi viderent. In ea vero re ille ita versatus est, si quidem scripturam testatam sequimur, vel illam quae est in codice Sangermanensi *illa atque alia viderunt luce*, vel quam nos huius vestigia prementes, adiuvante altero codice, constituimus *illa alia atque alia viderunt luce*, non ut illa una luce qua coepit Argo cursum spectatas esse nymphas, sed praeter eam multa alia hoc idem accidisse scriberet; et qui libero rem iudicio aestimat, quoniam haec sententia non tam superiora claudit quam praeparat insequentia, fatebitur non inscite hoc poetam instituisse, quod Nereides non illo die solo quo primum fremitu volantis navis excitatae ex alto emerserunt sed ab eo initio profectas alio atque alio die, dum pergit Argo inchoatum cursum exsequi, navigantium heroum in conspectum venisse prodit; quo facilius id quod agit effici potuerit, ut Thetidis amore Peleus incenderetur, Thetis autem mortalis viri connubia non aspernaretur. Itaque cum poeta ducente hoc nobis animo informamus, Nerei filias ex aequore emergentes unum atque alterum diem navis cursum circumsilientes comitari, imaginem sequimur nec invenustam nec Catullo indignam aut poetarum Graecorum more alienam. Qualia vel illa sunt apud Euripidem in choro Electrae

κλειναὶ νᾶες, αἵ ποτ' ἔμβατε Τροίαν
τοῖς ἀμετρήτοις ἐρετμοῖς
πέμπουσαι χοροὺς μετὰ Νηρῄδων,
ἵν' ὁ φίλαυλος ἔπαλλε δελ-
φὶς πρῴραις κυανεμβόλοις
εἱειλισσόμενος κτλ

vel haec apud Sophoclem in Oedip. Colon. 716

ἁ δ' εὐήρετμος ἔκπαγλ' ἁλία χερσὶ παραπτομένα πλάτα
θρώσκει, τῶν ἑκατομπόδων
Νηρῄδων ἀκόλουθος.

Apollonius autem Argon. IV 858, quae nuntiat Thetis

τῆς γὰρ ἐφετμαῖς
πασσυδίῃ κοῦραι Νηρηίδες ἀντιόωσιν
νῆα δι' ἐκ πέτρας, αἵτε Πλαγκταὶ καλέονται,
ῥυσόμεναι,

ea cum postea (inde a v. 930) effici narrat, ita scribit

ἔνθα σφιν κοῦραι Νηρηίδες ἄλλοθεν ἄλλαι
ἤντεον,

Nereidesque sicut delphinas navi se circumfundentes facit,

937 *ὡς αἱ ὑπεκπροθέουσαι ἐπήτριμοι εἱλίσσοντο*
Ἀργῴῃ περὶ νηί, Θέτις δ' ἴθυνε κέλευθον.

Similiter Phoebum cum lyra navem a Colchorum terra in Graeciam redeuntem comitaturum dicit chorus in Iphigenia Taurica v. 1128

ὁ Φοῖβός θ' ὁ μάντις ἔχων
κέλαδον ἑπτατόνου λύρας
ἀείδων ἄξει λιπαρὰν
εὖ σ' Ἀθηναίων ἐπὶ γᾶν,

Glaucum autem *τὸν θαλάττιον προσαγορευόμενον* Diodorus (4, 48, 6) narrat *φανῆναι πλησίον τῆς νεώς, ἐπὶ δύο δὲ νύκτας καὶ δύο ἡμέρας συνεχῶς τῇ νηὶ συμπλεύσαντα προειπεῖν μὲν Ἡρακλεῖ κτλ.* Sed Catullus si scripsit quod eum scripsisse verisimile nobis visum est, cum dicit *illa, alia atque alia viderunt luce,* poterat ille quidem intelligi velle illum et alterum et tertium diem, velut Seneca cum scribit de otio ad Serenum c. 7, 1 *tria genera sunt vitae . . . unum voluptati vacat, alterum contemplationi, tertium actioni: primum videamus, ut haec omnia ad idem sub alio atque alio titulo perveniant,* non plus quam tria dicere potuit, et Pindarus quae dicit Olymp. VII 81 *τῶν ἄνθεσι Διαγόρας ἐστεφανώσατο δίς, κλεινᾷ τ' ἐν Ἰσθμῷ τετράκις εὐτυχέων, Νεμέᾳ τ' ἄλλαν ἐπ' ἄλλᾳ, καὶ κρανααῖς ἐν Ἀθάναις,* scholiasta interpretatur *ἐν τῇ Νεμέᾳ ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ νίκην ἔσχεν, οἷον δὶς ἐνίκησεν, οὐκ ἐκ διαλείμματος μέντοι.* Sed saepe *alia atque alia* non duo tantum significat sed indefinitam quandam multitudinem continuo ordine*), quo modo Catullus ipse locutus est in eo versu, a quo exorsi in hanc disputationem delati sumus, *haec atque illa dies atque alia atque alia,* et Lucretius V 1090 *mortales magis aequumst tum potuisse dissimiles alia atque alia res voce notare.* A nostro versu neutrum abhorret et est hoc in ambiguo relinquendum, sed sive primum alterum tertium diem sive praeter illum unum intelligere multum alium diem (i. e. *manchen*

---

*) Cf. Woelfflini de geminatione sermonis Latini libellus in Actis academiae Bavaricae a. 1882 editus p. 467.

andern) volumus, sententiae poetae utroque modo abunde satisfactum videtur. Sed 'temptavimus: lusisse putemur si nihil sit,' inquit Cicero.

Nobis redeundum est in viam, ut pergamus colligere, si quid delicatius in Catulli carminibus occurrat. Cuius generis videatur hoc quod scribit c. III 2

Lugete o Veneres Cupidinesque
et quantum est hominum venustiorum

et quod huic paene gemellum est c. IX 10

o quantum est hominum beatiorum,
quid me laetius est beatiusve?

Praetermittimus comparativi formas *venustiorum, beatiorum,* quamquam proprii quid habent, quibus consimilia alibi leguntur, c. V 2 *rumoresque senum severiorum,* XII 3 *tollis lintea neglegentiorum*; sed quod scribit *quantum est hominum,* h. e. *Veneres Cupidinesque et omnes quotquot sunt homines venustiores,* et altero exemplo *omnium quotquot sunt hominum beatiorum (me nihil beatius),* hoc dicendi genus, et maxime cum extollendae comparationi inservit, priscis poetis sollemne fuit, ut Plautus scribit in Captivis IV 2, 55

o mihi, quantum est hominum optumorum, optume, in tempore advenis;

in Poenulo prol. 90

homini, si lenost homo, quantum hominum terra sustinet, sacerumo;

Terentius in Phormione V 6, 13

o omnium, quantum est qui vivunt, hominum homo ornatissume;

cuius usus exempla, quae multa erant in promptu, iam Fridericus Leo libro praeclaro Quaestionibus Plautinis dicato in alia ille quidem observatione occupavit p. 283. Licet autem eam dicendi rationem etiam altius repetere ab Homericis carminibus, in quibus quae leguntur Iliados IX 55

οὔ τίς τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται, ὅσσοι Ἀχαιοί,

aut ibidem 641

μέμαμεν δέ τοι ἔξοχον ἄλλων
κήδιστοί τ' ἔμεναι καὶ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί,

ea Imm. Bekkerus et recte interpretatus est *πάντων τῶν Ἀχαιῶν* (sched. Hom. I 181; II 235) et ad eorum normam Odysseae IV 613 (XV 113) suo iure pro *δώρων* correxit

δῶρον δ', ὅσσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστιν,

et ibid. XI 387 (XXIV 21) *ὅσσοι* pro *ὅσσαι*

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ', ὅσσοι ἅμ' αὐτῷ
οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον,

h. e. *ψυχαὶ πάντων ὅσσοι* —.

Ad eum modum scripsit Horatius quoque Sat. I 6 in.

Lydorum quidquid Etruscos
incoluit fines, nemo generosior est te,

hoc est (nam interpretes non satisfaciunt, ne Kiesslingius quidem) 'omnium Lydorum qui Etruscos fines incoluerunt nemo generosior est te.' Eodem referimus C. IV 14, 5

o, qua sol habitabiles
inlustrat oras, maxime principum

h. e. maxime omnis terrarum orbis. Ad illorum similitudinem accedunt denique Catulliana haec: ut enim XXXVII 4 ait

solis licere quidquid est puellarum Confutuere,

ita c. XXXI 14

ridete, quidquid est domi cachinnorum,

h. e. videte quotquot estis cachinni, quemadmodum c. XLII 1 scribit

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
omnes undique, quotquot estis omnes

et c. XIII 5 amicum venire iubet cum

vino et sale et omnibus cachinnis.

Postremo c. LVI 3

ride, quidquid amas, Cato, Catullum.

Pergimus ad alia. Exaggerare Catullum solere et in exaggerando in similes dicendi formas incurrere vidimus. Patet autem hoc genus longius multosque habet et varios modos. *Carum* aliquid esse ut cum vi dicatur *carius auro* dicit (c. CVII 3), sed saepius *se suisque* vel *sua vita carius* esse: c. LVIII 3

illa Lesbia quam Catullus unam
plus quam se atque suos amavit omnes

c. LXVIII 159

et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est

ibidem 106

ereptum est vita dulcius atque anima Coniugium

c. LXIV 215

gnate mihi longe iucundior unice vita.

Ita Cicero quoque loquitur, pro Sulla c. 31, 88 *huic puero qui est ei vita sua multo carior;* post red. ad pop. 1, 3 *liberi . . mihi . . vita sunt mea cariores.* Sed maxime caritatis modus ad oculos referri solet, cum apud alios, velut Callimachus scribit III 211

σὲ φασὶ Καλὴν Ἀντίκλειαν ἶσον φαέεσσι φιλῆσαι

et Terentius in Adelphis (v 7, 5)

tuus pater Qui te amat plus quam hosce oculos

tum apud Catullum, qui saepius ita locutus est, c. III 5

quem plus illa oculis suis amabat,

c. XIV 1

Ni te plus oculis meis amarem,

c. CIV 2

ambobus mihi quae carior est oculis.

Sed is auxit comparationem etiam alio modo. Ut enim Strabo dicit I p. 36 c *εἰσί τινες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς τὸ κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιᾶς, δειλότερον δὲ λαγὼ Φρυγός, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς Λακωνικῆς,* ita Catullus, quo magis accenderetur vis comparationis, c. XCIX 2. 14 dixit

saviolum dulci dulcius ambrosia
*saviolum tristi tristius helleboro**);

nec dissimiliter c. XXVII 4

magistrae Ebriosa acina ebriosioris;

c. XXII 14

idem infaceto est infacetior rure,

c. XXXIX 16

nam risu inepto res ineptior nullast.

Verum inprimis in deliciis fuit Catullo institutae comparationi aut praeter comparationem super addere si quid uno quod posuit etiam superius quod esset afferri comparationisque in usum converti potuit. Itaque et in ipsis oculis lusit, ut ne eos quidem sibi solos in mensura caritatis satisfacere fateretur, c. LXXXII 3

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum
aut aliud si quid carius est oculis,
eripere ei noli, multo quod carius illi
est oculis seu quid carius est oculis;

et eodem genere simplicius omnino expressit alia: c. XXIII 13

atqui corpora sicciora cornu
aut si quid magis aridum est habetis
sole et frigore et esuritione.

c. XIII 9

sed contra accipies meros amores
seu quid suavius elegantiusve est.

c. XXII 12

hoc quid putemus esse? qui modo scurra
aut si quid hac re tritius videbatur,
idem infaceto est infacetior rure.

c. XLII 13

non assis facis? o lutum, lupanar,
aut si perditius potest quid esse.

Quorum in tertio (XXII 13) quod est in libris *tristius,* cum Itali pridem *tritius* correxissent, nuper alia divinando indagarunt critici, quorum reperta Schwabii diligentia recensuit. Sed ne haereamus in eorum delectu, nobis nihil aptius videtur quam quod

---

*) Quibuscum Sapphica, *ἄνδρος μεγάλω πόλυ μείζων,* alia composuit B. Schmidtius in prolegomenis quibus et res et sermonem Catulli cum cura persequitur p. LXXVI; quem vide etiam p. LXXXV.

Itali, ut saepe, simplici veritatis sensu, ex levissimo errore recuperarunt. An cum *tritae* aures dicantur, quae usu et exercitatione subtiliorem quandam aciem consecutae sunt, minus commode *tritum* appellari putamus hominem usu victuque inprimis versatilem et ad quodvis munus vitae habilem; an *politum* recte, non recte eundem *tritum* dici, quamquam notum est, utrumque nomen ex eodem genere ductum in figuratae orationis usum traductum esse. Sed fuerunt etiam, qui cum *tritum* repudiarent ne *hac re* quidem ferendum esse censerent; quorum olim Scaliger *hoc retritius* proposuit, nuper Ludovicus Traubius in Libamentis criticis a. 1883 Monachii editis p. 5 sq. *hoc venustius*, quod A. Riesius recipiendum duxit. Scurram *rem* tritam vel tritissimam vocatam esse etsi exemplo firmare non possumus, tamen, ne praepropere abiiciamus quod verum esse possit, duo commemoramus, unum notissimum, Graecos *χρῆμα* in personis posuisse, quod genus Theocritus scribit XV 145 *τὸ χρῆμα σοφώτερον* (*σοφώτατον*) *ἁ θήλεια*, Strabo XIII 617 c *συνήκμασε δὲ τούτοις καὶ ἡ Σαπφώ, θαυμαστόν τι χρῆμα*, Polybius XII 15, 8 *μέγα τι γεγονέναι χρῆμα καὶ θαυμάσιον τὸν Ἀγαθοκλέα*, Plato Ione 534b *κοῦφον χρῆμα ποιητής*, multaque multi similiter; alterum, quod ex Immanuelis Bekkeri copiis didicimus (in schedarum Homericarum vol. II expositis p. 85), *riens*, *chose* et *cosa* in Romanensium litteris non raro personis applicari. Ut Catullus credi possit ex vulgari sermone hoc, ex quo multa, repetivisse, quod dicit *scurram aut si quid hac re tritius*.

Sed illa dicendi forma, de qua disserimus, quae cumulando adauget, ut hoc addamus, usi sunt alii quoque, velut Martialis, perpetuus Catulli imitator, scribit epigr. XIV 1, 7

sunt apinae tricaeque et si quid vilius istis,

XIV 83

Defendet manus haec scapulas mordente molesto
pulice vel si quid pulice sordidius.

Cicero quoque, cum Antonium ita appellat cum irrisione (in Anton. XIII 11, 25) *nove Hannibal aut si quis acutior imperator fuit*, et Livius VII 18, 6 *vel reges vel decemviros vel si quod tristius sit imperii nomen patiendum esse potius*. Apuleius Metamorphoseon primo 8 *tu dignus es* ait *extrema sustinere, [vel] si quid est tamen novissimo extremius*, ubi *vel* esse addendum putabamus. Gellius XVII 19, 4 posteaquam Epicteti verba attulit *ἢν σαπῇ οὖρον ἢ ὄξος γένοιτο ἢ εἴ τι τούτων χεῖρον*, in Henrici Schenkelii novo Epicteto a. 1894 edito p. 410, ipse illius sententiam in hunc modum conversam extulit *doctrinas philosophiae, cum in hominem falsum atque degenerem tamquam in vas spurcum atque pollutum influxissent, verti mutari corrumpi et, quod ipse κυνικώτερον ait, urinam fieri aut si quid est urina spurcius**).

E Graecis similiter locutus est Euripides, cum ita scribit in Hippolyto 360

---

*) Theocritus II 34 *τὺ δ' Ἄρτεμι καὶ τὸν ἀναιδῆ*
κινήσαις κ' ἀδάμαντα καὶ εἴ τί περ ἀσφαλὲς ἄλλο.

Κύπρις οὐκ ἄρ' ἦν θεός,
ἀλλ' εἴ τι μεῖζον ἄλλο γίγνεται θεοῦ,

sed simplicius Aeschylus in Choephor. 53

τὸ δ' εὐτυχεῖν,
τόδ' ἐν βροτοῖς θεός τε καὶ θεοῦ πλέον.

Pari modo Catullus cum dicit c. LI 1

Ille mi par esse deo videtur,
ille, si fas est, superare divos,

ipse suo periculo amplificavit sententiam, quam simplicem habet ea quam imitatus est Sappho (*περὶ ὕψους* c. x 2)

φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν Ἔμμεν ὤνηρ.

Sed Euripidis exemplo supra allato licet uti, ut Aristophanis versus, quem vulgo interpretes parum recte accipiunt, ad suam sententiam, nisi fallit opinio, revocetur. In Ranarum principio posteaquam Dionysus v. 68 affirmavit

κοὐδείς γέ μ' ἂν πείσειεν ἀνθρώπων τὸ μὴ οὐκ
ἐλθεῖν ἐπ' ἐκεῖνον (Euripidem dicit),

Hercules admirabundus interrogat *πότερον εἰς Ἅιδου κάτω;* eique Dionysus respondet

καὶ νὴ Δί' εἴ τί γ' ἔστιν ἔτι κατωτέρω.

Quae enim ibi Kockius cum aliis de Tartaro narrat qui inferior sit inferis, quique homines maleficos maxime nefarios comprehensos teneat, quorum in numero Euripides quoque dignus sit qui commoretur, haec omnia nobis videntur a poetae sensu abhorrere; qui quid voluerit, ut recte percipiatur, reputandum est licuisse haec ad Euripideum illud exemplum et reliqua quae attulimus in unum coniungere, Dionysus ut ita diceret se velle *εἰς Ἅιδου κάτω καὶ εἴ τί γ' ἔστιν ἔτι κατωτέρω,* non quo significaret certum locum Orco etiam inferiorem (nam ille noluit nisi *εἰς Ἅιδου κάτω,* v. 118) sed ut fiduciam probaret perficiendi quod constituit nec se ullo profundo posse ab exsequendo consilio deterreri.

In hac re quam agimus ne ea quidem negligenda sunt, quibus ancilla Hecubam appellat, in cognomine fabula 667

ὦ παντάλαινα κἄτι μᾶλλον ἢ λέγω,
δέσποιν', ὄλωλας, οὐκέτ' εἶ βλέπουσα φῶς,

et si quae horum similia feruntur: nam his quoque conspicuum est, quanto opere augendi cupidi sint et quam difficile sibi satisfaciant sive poetae sive quos poetae inducunt loquentes. Atque idem putamus in Callimachi versus cadere, qui sunt in Cereris hymno, ubi inde a v. 91 de Erysichthonis miseria haec narrantur.

ὡς δὲ Μίμαντι χιών, ὡς ἀελίῳ ἔνι πλαγγών,
καὶ τούτων ἔτι μεῖζον ἐτάκετο, μέσφ' ἐπὶ νευράς·
δειλαίῳ ἶνές τε καὶ ὀστέα μῶνον ἔλειφθεν.

In quibus versibus expediendis non uno nomine olim titubasse videntur docti; velut Meinekius *ἀελίῳ ἔνι* etiam ad priorem partem sententiae pertinere voluit. Contra quem

Schneiderus ita disputavit, ut 'nives' scriberet 'non tantum solis vi sed etiam vi ventorum imbres et calidiores auras afferentium solvi,' allatis Odysseae versibus de XIX

205 *ὡς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,*
ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν ἐπὴν Ζέφυρος καταχεύῃ·
τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες·
ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήια δάκρυ χεούσης.

Sed Schneiderus vix recte intellexisse videtur, quid sibi, illum ut refelleret, defendendum esset. A liquescente nive cum simile ducitur, aut verni temporis fit mentio, ut in versu Livii Andronici de Aiace

praestatur laus virtuti, sed multo ocius
verno gelu tabescit,

aut ventorum, ut in Odysseae versibus quos diximus, nisi quod Zephyrus veris nuntius est, aut utriusque, ut apud Senecam in Hercule Oetaeo 730

nives ut Eurus solvit aut tepidus Notus,
quas vere primo lucidus perdit Mimas,

ubi alterum et tertium insequitur simile, denique concluditur

sic languet omne vellus.

Apud Callimachum quod commemorato Mimanti monti nihil eorum adiectum est, Meinekius ad haec *ὡς δὲ Μίμαντι χιὼν τ.* ex altera parte ascisci voluit, quod abesse non posset; sed ne dicamus, non recte isto vinculo iungi haec similia duo, quae separata esse et separanda sententia fidem facit (*ut nix in monte, ut cera in sole liquescit*), non desiderari qualia Meinekius exspectabat, non quidem Odysseae exemplo, quod Schneiderus adhibuit, sed vel Theocriti versibus probatur qui sunt in idyllio VII 76

εὖτε χιὼν ὥς τις κατετάκετο μακρὸν ὑφ' Αἷμον
ἢ Ἄθω ἢ Ῥοδόπαν ἢ Καύκασον ἐσχατόωντα.

Sed Meinekius in Callimachi versu etiam *μᾶλλον* poni maluit quam *μεῖζον*, quae eadem Cobeti sententia fuit (Mnemosyn. n. s. x 395). Qui neutrum probavit, Schneiderus, cum ederet *καὶ τούτων ἐπὶ μᾶσσον* h. e. diutius (sive lentius), totam rem pervertit; qui etiam in proximis mirum in modum aberrans emendando poetae sensum obscuravit et corrupit. Sed haec ut mittamus, illa qui non occupata mente examinat, non potest non cognoscere, hoc dicere Callimachum 'Erysichthon ut nix in monte, ut cera in sole (liquescit), et magis etiam quam illae, extabuit, usque ad nervos'. Quodsi non haec sententia fuit poetae, vix satis intelligitur, quo consilio eum his potissimum similibus usum esse dicamus, quorum ea natura est, cui Schneideri opinio adhiberi omnino nequeat. Satis erat haud dubie dici *ὡς χιὼν Μίμαντι, ὡς ἐν ἀελίῳ πλαγγὼν ἐτάκετο*, quae res erat minime levis. Sed poeta sentiebat hoc parum esse, nisi super adderetur illud, ut ita diceret, extabuisse eum non solum ut nivem, ut ceram, sed magis etiam quam nivem, quam ceram. Haec est illa augendi et accumulandi cupiditas et consuetudo, quam explanare, si possumus, studemus; qua si quid forte expressum est, quod fidem excedere videatur, cavendum est, ne dum interpretando

ad vivum resecamus illiberali diligentia corrumpatur quod egregie elatum erat. An erit qui Ciceronem culpet aut prave intelligat, cum ita dicit (in Verr. II 3 c. 10, 25) '*Ego tantum dem, quantum ille poposcerit? poscet omne quantum exaravero?*' "*Quid 'omne'? plus immo etiam, inquit, si volet.*" In Anton. VI 7, 18 *Quamobrem consilio quantum potero, labore plus paene quam potero excubabo vigilaboque pro vobis.* Pro Quinctio 15, 49 *Cuius vero bona venierunt, cuius non modo illae amplissimae fortunae, sed etiam victus vestitusque necessarius sub praeconem cum dedecore subiectus est, is non modo ex numero vivorum exturbatur, sed, si fieri potest, infra etiam mortuos amandatur.* Post red. ad pop. 4, 10 *cum is inimicus, qui ad meam perniciem vocem suam communibus hostibus praebuisset, spiritu dumtaxat viveret, re quidem infra omnes mortuos amandatus esset.* Aut Apuleium, cui haec placuerunt Metamorphoseon tertio c. 2 *quamquam capite in terram, immo ad ipsos inferos iam deiecto maestus incederem.* Quibus etsi hic illic aliquid leniendi causa ea quae nimis incredibilia viderentur interpositum est, nihilo minus exaggeratio est et exaggerandi consilium patescit. De Graecis haec sint una etiam exemplo quae ex Euripidis Dictye excerpsit Stobaeus (fr. 336 Nauckii II)

εἰς δ' εὐγένειαν ὀλίγ' ἔχω φράσαι καλά·
ὁ μὲν γὰρ ἐσθλὸς εὐγενὴς ἔμοιγ' ἀνήρ,
ὁ δ' οὐ δίκαιος κἂν ἀμείνονος πατρὸς
Ζηνὸς πεφύκῃ δυσγενὴς εἶναι δοκεῖ,

in quibus sex septem critici valentissimi tamquam obstupefacti quod quis patris melioris Iove filius diceretur hunc Iovem loco deiiciendum rati pro *Ζηνὸς* quid reposuerunt? *ἴνις, γόνος, γένος, κείνου,* vel liberius exspatiati *κἂν ἀμείνονός τινος πατρὸς πεφύκῃ, κἂν ὁμαίμονος Διὶ πατρὸς π.* Quorum licet alterum altero paulo probabilius sit et postremi maxime sententia ceteris praestare videatur, tamen quam exilia sunt ista omnia, quam poetae consilio contraria, qui sententiae ratione cogente nobilitatem generis dici cupiebat qua amplior cogitari non posset. Neque insolens est aut singulare in simili causa Iovem asciscere; id quod et Propertius instituit (II 2, 6), et Catullus bis in hunc modum locutus est, LXX 1

Nulli se dicit mulier mea nubere malle
quam mihi, non si se Iuppiter ipse petat,

et LXII 1

Dicebas quondam solum te nosse Catullum,
Lesbia, nec prae me velle tenere Iovem;

Iuvenalis autem ut priscam nobilitatem depingeret haec *ὑπερβολικῶς* expressit (VIII 131)

tu licet a Pico numeres genus, altaque si te
nomina delectant, omnem Titanida pugnam
inter maiores ipsumque Promethea ponas.

Quid ergo miri, Euripidi ne satis quidem fuisse Iove natum appellare, sed altius etiam ascendentem maluisse melioris Iove patris filium dici. Itaque et *Ζηνός* et istam superlationem huic poetae non adimendam censemus: nam si quae praeterea offensioni

forte fuerunt, ut nominis forma, positus vocabulorum, a genetivo genetivus pendens, ea omnia improbanda non sunt et suis rationibus confirmari possunt. Sed nos hoc non persequimur; ad Callimachum revertimus, quem qui novissime edidit, Ulricus de Wilamowitz-Moellendorff, cuius viri iudicium magni facere solemus, cum *ἔτι* particulae cruce praefixa utramque vocem corruptelae suspicione amplecti videtur, aegre ferimus quod quid maxime statuerit haeremus incerti: nam de sententia quidem nobis non videtur dubitandum esse, *μεῖζον* autem concedimus ambigi posse utrum rectius scribatur an *μᾶλλον*, quae praesertim saepius inter se permutata esse dicuntur (cf. Eurip. fr. 283). Nos quod *μεῖζον* non movendum esse existimamus, eo fit, quia *μέγα*, *μέγα δή τι* a Callimacho saepius poni videmus in eam vim quam habet *μάλα*. Ut omittamus *μέγα χαῖρε* in hoc hymno 2 et 119, cum conferimus IV 189 *αἰνήσεις μέγα δή τι τὸν εἰσέτι γαστέρι μάντιν*; IV 60 *σπερχομένη μέγα δή τι καὶ οὐ φατόν**), V 122 *ἦ μέγα τῶν ἄλλων δή τι περισσότερον* (ut I 68 *μέγ' ὑπείροχον*), et maxime epigr. XLIII 5 *ὤπτηται μέγα δή τι*, adduci videmur de Erysichthone quoque potuisse dici *μέγα δή τι ἐτάκετο, μέσφ' ἐπὶ νευράς*, vel quod nunc scriptum est *ὡς χιών, ὡς πλαγγὼν ἐτάκετο καὶ ἔτι μεῖζον τούτων*, h. e. *his etiam valdius.*

Aliis iam plus quam satis est de minutiis, nobis nondum videmur satis dixisse de comparandi formulis Catullianis, e quibus evecti appulimus ad Callimachum. Nam ille cum dicit *eripere noli quod carius est oculis seu quid carius est oculis*, vel *qui modo scurra aut si quid hac re tritius videbatur*, hoc dicit 'noli eripere quod carius est oculis, aut, si quid carius est oculis, eo carius est', et in altero exemplo, 'qui scurra videbatur, aut, si quid tritius est scurra, id videbatur'; et *o lutum lupanar Aut si perditius potest quid esse*, h. e. o lutum lupanar aut id, si quid iis perditius potest esse. Sic enim, *potest* vulgo recte scriptum est, nec Lud. Schwabio, meritissimo editori, accedimus, qui cum suis optimis testibus *si perditius potes quid esse* dedit, quod a reliquorum more discedit nec ipsa sententia putamus probatur. Pendet igitur imperfectum enuntiatum condicionale, quod idem cadit in Euripidis versum supra citatum, *Κύπρις οὐκ ἄρ' ἦν θεὸς ἀλλ' εἴ τι μεῖζον ἄλλο γίγνεται θεοῦ*, hoc est, *οὐ θεὸς ἦν, ἀλλ' εἴ τι μεῖζον γίγνεται θεοῦ, τοῦτο ἦν.* Nihil novi aut obscuri tradimus sed nota res est similem in modum saepenumero enuntiata condicionalia amplificandi causa adnecti (conf. Cic. de leg. I 7, 21), sed tamen semper attendendum est, ut quam plenissime fieri possit orationis forma quae fuerit perspiciatur. Velut in Odyssea XII 95 de Scylla cum dicitur

αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ, σκόπελον περιμαιμώωσα,
δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσιν
κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη,

---

*) Nisi humana fragilitas multa negligeret non negligenda, nuper cum quaereremus *ἄρρητον θάρσος, ἄρρητος εὔνοια* quid significaret p. 7 n. et haec memorata essent et V 77 *διψάσας ἀφατόν τι* et ad illa quod Schneiderus adnotavit ex Oppiani quinto 468 *ἔκπαγλόν τι καὶ οὐ φατόν.*

intelligimus (nam interpretes non explent desiderium) *ἰχθυάᾳ δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴ ποθι μεῖζον ἕλῃσιν* (h. e. deprehenderit, falso enim accipitur) *κῆτος*, scil. *τοῦτο ἰχθυάᾳ*. Quorum sententiam Eratosthenes apud Strabonem I 24 c his versibus allatis recte quamvis alio consilio ita refert *περιπίπτειν τοῖς μείζοσι τῶν ζῴων, οἷον δελφίνων καὶ κυνῶν καὶ ἄλλων κητωδῶν*. Similia haec eiusdem Odysseae VII 319

οἱ δ' ἐλόωσι γαλήνην, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
πατρίδα σὴν καὶ δῶμα, καὶ εἴ πού τοι φίλον ἐστίν,
εἴ περ καὶ μάλα πολλὸν ἑκαστέρω ἔστ' Εὐβοίης,

et e Romanis Apuleii Apolog. c. 98 *loquitur numquam nisi Punice et si quid adhuc a matre graecissat: Latine enim loqui neque vult neque potest.*

Sed iam subsistimus, et quae praeterea de Catullo volebamus, non graviora ceteroquin illis quae exposita sunt, in aliam si qua fuerit occasionem seponimus.

Scr. m. Maio a. MDCCCXCVI.